

Democratic
Progress
Institute

ETA'dan Sonra? Katalonya, Euskadi (Bask Ülkesi) ve İspanya Anayasası

Ned Thomas

Demokratik Gelişim Enstitüsü (Democratic Progress Institute - DPI)

11 Guilford Street

Londra WC1N 1DH

Birleşik Krallık

tarafından yayınlanmıştır.

www.democraticprogress.org

info@democraticprogress.org

+44 (0)203 206 9939

İlk baskı, 2012

© DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2012

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır. Vakıf Kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108.

Bu yayının telif hakları saklıdır, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin ya da önceden izin alınmaksızın çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

Önemli Not: Bu rapor yuvarlak masa toplantısında yapılan konuşmaların özet halini içermektedir. Raporadaki konuşma metinleri yapılan konuşmalarla birebir bir benzerlik içermediği gibi konuşmaların tam çözümünü de değildir.

Önsöz

DPI, demokratik çözümlerin geliştirilmesi ve sonuçları ile ilgili olarak farklı tarafların bilgi, fikir ve tecrübe alışverişinde bulunabileceği bir ortamı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Faaliyetlerimiz, kilit meseleler ile ilgili olarak demokratik çözüm konusunda siyasi ve yerel düzeyde uzlaşma ve sahiplenme yaratabilecek çoğulcu bir siyasi alanın gelişmesine destek sunmaktadır.

Barış ve demokrasinin inşasına katkı sağlarken daha güçlü kamuoyu tartışmaları ve katılımını teşvik etmek amacıyla uluslararası uzmanlık ve pratik bir çalışma alanı sağlamaya odaklanıyoruz. Bu bağlamda DPI barış ve demokratik ilerleme ile ilgili olarak yapısal bir kamuoyu dialogunun başlatılmasını ayrıca barış ve demokrasinin inşası ile ilgili yeni platformlar yaratma ve varolanları genişletmeyi amaçlamaktadır. Bunu başarmak namına, farklı tarafların demokrasinin inşası ve çeşitli kademelerde güçlendirilmesine dair bilgi, endişe ve önerilerini açık bir şekilde paylaşabileceği bir konumda olabileceği kapsayıcı, samimi ve yapısal bir tartışma ortamını teşvik etmeye çalışıyoruz. DPI'nin bu süreç boyunca hedefi ortak öncelikleri belirlemek ve katılım sağlayabileceği ilerici yaklaşımlar gerçekleştirmek ve demokratik bir çözüm bulma sürecine katkı sağlamaktır. DPI ayrıca proje ve etkinlikleri ile akademisyen, sivil toplum ve politika belirleyicileri arasında işbirliğini desteklemek ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. İlgili durumlar hakkındaki karşılaştırmalı çalışmalar, diğerlerinin yaptıkları hataların tekrarlanmaması veya devam ettirilmemesi hususunda etkili bir araç olarak görülmektedir. Bu nedenle, barış ve demokrasi inşası modellerinin karşılaştırmalı analizini, amaçlarımız ve hedeflerimize ulaşma konusunda esas almaktayız.

Bu çalışma, çatışmanın kaynakları ve müzakere süreçleri ile İspanya devletindeki otonom topluluklar olan Katalonya ve Baska Ülkesi ile ilgili- kabaca Franco'nun 1975 yılında ölmesinden 2012 yılında her iki toplumda yapılan seçimlere kadar devam eden çatışmanın çözümünü inceleme ve karşılaştırmayı amaçlamaktadır. ETA ve İspanyol devleti arasında Bask Ülkesinde meydana gelen silahlı çatışma yılları Katalan otonomisinin müzakere yoluyla oluşumuna tezat teşkil ederken şu anda son bulmuş silahlı çatışma aralarındaki temel benzerlik ve yakınsama unsurlarını algılamamıza imkan sunmaktadır.

Bu çalışmayı hazırlayan yazar teşekkürlerimizle.

Demokratik Gelişim Enstitüsü
Kasım 2012

Genel Arkaplan

(a) Bask Ülkesi

Bask Ülkesi, *Euskal Herria*, *Vasconia* kavramlarının hepsi Pirene sıradağlarının kuzeyi ve güneyinde, Fransa ve İspanya sınırlarının her iki tarafında bulunan, Atlantik okyanusuna bakan Bask halkının yurdunu ifade eden geleneksel kavramlardır. Günümüzde *Euskal Herria*, maksimalist milliyetçilerin tüm Bask topraklarını birleştirecek olası bir devlet olduğunu ileri sürdükleri için genellikle siyasi bir çağrışıma sahiptir.

Fransa-İspanya sınırının kuzeyindeki tarihi üç Bask ili, modern Fransız bölge ve birim yapılanmasında idari anlamda varolmasalar da İspanya devletindeki tarihi dört il geleneksel sınırlarını korumuşlardır. Bunların üçü, Araba, Bizkaia and Gipuzcoa (İspanyolca yazım şekilleriyle Álava, Vizcaya ve Guipuzcoa) 1979'dan bu yana Euskadi Otonom Bask Topluluğunu oluşturmaktadırlar. Dördüncüsü, Navarra (Baskça'da Nafarroa) kendi ayrı otonomi statüsüne sahiptir. Sanayileşme ve modern milliyetçiliğin yükselişinden önce, Baskları bir araya getiren genellikle liberal rejimlerin merkezileştirilmesine karşı (bu hakları bahşeden ve savunanlar gibi) mutlak monarşiyi destekleyen bölgesel haklar şartının korunması olmuştur. Aynı durum Katalonya'da da ama daha düşük bir derecede gerçekleşmiştir.

Bask dili, *Euskara*, Baskların kendilerini tanımlarken başvurduklarını esas özelliktir- gerçekten de dilin kendisi bir Baskı, Baskça konuşan ve

Bask ülkesini de Baskça konuşanların ülkesi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, birçokları için bu sembolik bir kimlik olmak zorundadır. Bugün, bu dil tüm bölgelerdeki Baskların yüzde 27'si (2,648,998'de 714,136) tarafından konuşulmaktadır. Bunların 663,035'i Bask ülkesinin İspanya parçasında kalırken 51,100'ü de Fransa parçasında yaşamaktadır. İberya yarımadasındaki diğer dillerden farklı olarak Baskça, bir Roman dili değildir, aslında bir Hint-Avrupa dili de değildir ve diğer hiç bir dil grubu ile başarılı bir şekilde bağlantısı kurulamamıştır. Dilin benzersiz karakteri ve anlaşılmaz görülmesi bazen romantik bir gizem olarak görülmesine yol açmış ve azınlık dillerinin yaygın olarak karşılaştığının ötesinde bir önyargı konusu haline getirmiştir.

2,155,546 nüfusa sahip Otonom Bask Topluluğu sadece 7,234 kilometre karelik bir alanı (tüm İspanya'nın 1.4%) kapsamaktadır fakat bugün kişi başı milli gelir açısından Avrupa Birliği ortalamasından yüzde 40 ve 2010 yılı itibariyle İspanya ortalamasından yüzde 33.8 daha fazla olan €31,314 Avro ile kişi başına düşen bölgesel gayri safi yurtiçi hasılası ile İspanya'da ilk sırada gelmektedir. Bilbao çevresinde bulunan zengin demir cevheri kaynakları nedeniyle sanayisi geleneksel olarak çelik ve gemi inşasına odaklanmıştır. Bilbao halici, 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın ilk yarısında Bask Ülkesinin sanayi devriminin merkezi olmuştur. Bu faaliyetler 1970'ler ve 1980'lerdeki ekonomik kriz zamanında düşüşe geçerek yerini hizmet sektörü ve yeni teknolojilerin gelişimine bırakmıştır. Günümüzde, Bask Ülkesinin en güçlü sanayi sektörü Bizkaia ve Gipuzkoa vadilerinde bulunan

makine parçaları; (başkent) Gasteiz-Vitoria'da bulunan havacılık ve Bilbao'da enerjidir. Avro Bölgesi mali krizi dönemi boyunca Euskadi, tüm İspanya'yı geride bırakmıştır.

(b) Katalonya

Catalunia-Katalunya adı (İngilizce'de Catalonia-Katalonya) günümüzde, otonom topluluğun bölgesini ifade etmektedir. Bu bölge, İspanya-Fransa sınırının güneyinde, Pirene sıradağlarının doğu ucunda bulunmakta ve Akdenize bakmaktadır. 32,114 km'lik bir alanı kapsamakta ve resmi olarak 7,535,251'luk bir nüfusa sahiptir. Dört vilayetten oluşmaktadır: Girona, Lleida, Taragona ve Barselona. Barselona bölgenin hem başkenti hem de en büyük şehridir. Bask Ülkesi örneğinde olduğu gibi, bu bölgenin Katalanca konuşan tüm topluluklar ile bunların yaşadığı bölgeleri kapsayan daha geniş bir kavram söz konusudur. Söz konusu topluluk ve bölgeler: Fransa-İspanya sınırının kuzeyindekiler; Valencia ve Balerick adaları otonom topluluklarının arasında kalanlar; Aragon, Murcia'daki daha küçük topluluklar ile Sardinya'da bulunan küçük Alghero iç bölgesindekiler ve ayrıca Katalanca'nın tek resmi dil olduğu küçük devlet Andorra'dır. Bunların tümü *Països Catalans* (*Katalan Ülkeler*) olarak bilinmektedirler ve bağlama göre, uzun vadeli siyasi bir emeli yansıtmayabilir.

2008'de Katalonya'nın bölgesel GSMH'sı €216.9 milyar ile İspanya'nın en yükseğiydi ve Bask Ülkesi, Madrid ve Navarra'nın ardından €30,700 ile İspanya'da kişi başına düşen GSMH açısında dördüncü sıradaydı. Katalonya topraklarının yüzde 30'unda tarım

yapılmaktadır fakat bölgenin ekonomisine yön veren, turizm ile finans ve bankacılık da dahil diğer hizmet sanayileridir.

Bask ülkesi ve Katalonya ekonomileri İspanya devleti içerisinde gelişmiş ve Franco dönemi de dahil olmak üzere yüksek derecede bir himayeden yararlanmışlardır. Avrupa Birliği'nin gelmesiyle birlikte, Fransız sınırı üzerindeki konumları, İspanya'nın kalanına oranla Avrupa piyasalarına daha hızlı bir erişim imkanı sunarken İspanya'nın iç bölgelerine doğru devam eden ama artık koruma altında olmayan bir erişimi de sağlamaktadır.

Sanayileşmenin ardından Katalonya, Bask Ülkesi gibi, İspanya'nın kalanından ve ötesinden peşpeşe gelen göç dalgalarını kendisine çekmiştir. Bu eğilim sürmekte, bölgelerin ekonomik dinamikliğine katkı sunmaktadı fakat ayrıca göçmen nüfusu dilsel ve kültürel olarak kendisine dahil edebilecek bir toplum nasıl yaratılır sorusunu da beraberinde getirmektedir. Euskadi'deki gibi Katalonya'da da bugün göçmenler ve diğerlerine, otonom toplulukların dilini öğrenmek için mükemmel fırsatlar mevcuttur fakat anlaşılan o ki bu fırsatlar tek dilli bir İspanyolca ortamına doğru gittiklerine inandıklarından kaynaklanmaktadır. Fakat Katalanca, Baskça'dan farkı olarak İspanyolca ve Galiçya dili gibi, bir Roman dili olduğundan çevredeki diğer Roman dillerini konuşan kişilere karşı belirli bir derece geçirgenliğe sahiptir ve bu da avantajlı bir konumdan başlamasını sağlamaktır.

Katalan dili, *Català*, hem nüfus mutlak sayısı hem de orantısı bağlamında Baskçaya göre çok daha güçlü bir demografik temele

sahiptir. Bugün Kalatan topraklarının tamamında dokuz milyondan fazla kişi bu dili konuşmakta ve 11 milyon kadar çok kişi de bu dili anlamaktadır. Katalonya'da 7,535,251'lik nüfusun 5,698,000'i kendisini Katalancayı iyi konuşuyor olarak tanımlamaktadır, ki bundan daha fazlası da Katalancayı anlamaktadır.

Katalanca, çalkantılı ve zaman zaman da şiddet içeren bir tarihte ve muhtelif siyasi yönetimler altında çeşitli zamanlarda yasaklanmış ve ayrımcılığa uğramıştır fakat bir halk dili olarak yeniden canlanma ve kültürel olarak çiçek açma zamanlarını görece kadar hayatta kalmayı başarmıştır. Benzer şekilde, farklı zamanlarda kendi sivil kurumlarını geliştirmiş fakat bunlar fazla yaşayamadan ortadan kaldırılmışlardır.

İkinci Cumhuriyet döneminde Katalonya 1932 yılında bir otonomi statüsünü elde etmiş ve İspanya iç savaşının doruklarında 1936 yılında Madrid hükümeti tarafından benzer bir statü de Bask bölgelerine tanınmıştır fakat, o zamanda kadar Bask topraklarının çoğu Franco birlikleri tarafından çoktan işgal edilmiştir.

İç Savaş ve Franco Yılları

Katalonya ve en yoğun nüfuslu Bask illeri başından beri, Madrid'teki seçilmiş Cumhuriyet Hükümetine bağlıydılar faka Navarre'de birçokları ve Araba'da bazıları askeri isyancılarla ittifak kurmuştu. Katalonya çeşitli ideolojik nedenlerden dolayı, Sosyalist, Komünist, P.O.U.M [Marksist Birleşim İşçi Partisi] ve Anarşist ile Milliyetçi, askeriyeye karşı direndi ve Katalonya bu fraksiyonların

bazıları arasında iç savaş içinde bir iç savaşa sahne oldu (bkz. George Orwell'in *Homage to Catalonia- Katalonya'ya Selam* adlı eseri). Bask illeri Bizkaia ve Gipuzkoa İspanya Halk Çephesi'nin bir parçası olarak Franco'ya karşı sferber olurken yine de askeri saldırılar karşısında bir derecede ulusal bağlılık göstermiştir. İspanya'da genel olarak Franco ayaklanmasına hayır duasını sunan Katolik Kilisesi, Bask Ülkesi'nde halkın yanında yer almış ve başka yerlerde meydana gelen kilise yakma ve rahip suikastlerini yaşamamıştır. Sadece Basklardan oluşan bir ordu kuruldu ve Bilbao'yu yenmeye çalışıp başarısız oldu. 1937 yılında Franco, kendisine destek veren Hitler'in *Luftwaffe*, yani Hava Kuvvetlerini Gernika şehrini bombalaması için çağırırken (ki bu olay Picasso'nun *Guernica* tablosunda yadedilmektedir) sadece modern savaşa savunmasız sivillerin barbarca bombalanması olgusunu dahil etmiyor ayrıca bir halk olarak Baskları da kasten havaya uçurmayı planlıyordu. Gernika, Biskay (Bizkaia) topluluklarının temsilcilerinin Gernika Ağacının altında geleneksel olarak toplandıkları bir nevi gayri resmi başkentti.

Franco'nun zaferinin ardından gelen yıllar, rejimin sınıfsal ya da ulusal nedenlerden dolayı olsun olmasın düşman olarak algıladığı herkes için karanlık yıllar oldu. Katalonya ve Bask Ülkesinin çoğu hain iller olarak görüldü. Tüm İspanya'nın muzdarip olduğu infazlar ve tutuklamalar, sıkı askeri kontrol ve özgür sendikaların olmamasına ek olarak Katalonya ve Bask illeri kendi ayrı kimliklerinin işaret ve sembolleri ile birlikte, daha yeni kazandıkları otonomi statülerini de kaybetti. Bask dili Euskara, adeta yeraltına

çekildi, ki bu durumun milyonların konuştuğu Katalanca özelinde uygulanmasının daha zor olduğu görüldü, fakat Katalonya'da da dil kamusal hayatta yasaklandı.

İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde İspanya'nın kendisinde ve sürgündeki İspanyol, Bask ve Katalan hükümetler arasında Müttefik ordularının, Hitler ve Mussolini'nin yardımlarıyla iktidara gelen Franco rejimini devireceği yönünde genel bir beklenti hakimdi. General De Gaulle, Bordeaux'da Bask Taburuna hitap ederken onlarla birlikte Pirene sıradağlarını aşacağını duyurmuştu. Fakat, savaşın gidişatı değiştiğinde Franco, Alman ve İtalyan müttefiklerinden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştı ve artık kendi rejimini Batı'nın yeni düşmanı olarak ortata çıkan Komünizme karşı haçlı ordusu olarak sunuyordu. 1952'ye gelindiğinde Amerika Birleşik Devletleri, İspanya'nın güneyinde bir nükleer denizaltı üssü kurmuştu ve daha sonra Fransa, Franco'ya Mirage savaş jetleri satmaya başladı.

Franco döneminde ETA

İspanya çapında birçok insan artık kendini ihanete uğramış hissediyor ve dışarıdan müdahaleden umudunu kesmiş durumdaydı. Zamanla, sürgündeki hükümetlerin de artık giderek ülke içindeki yaşamla bir bağlarının kalmadığı düşüncesi büyüdü. Daha sonra ETA'ya dönüşecek olan Bask hareketi, işte böyle bir ortamda doğdu, ilkin öğrenci toplumu kendisini Bask dili ve tarihi bilgisini geri kazanmaya adanmıştı. Yeni bir genç milliyetçiler nesli, Baskların İspanya'da kendi çabalarıyla ya yükseleceği ya da düşeceğine inanıyordu. Bu nesil, Arrasate (Mondragon) şehrinin

en başarılı sanayi şirketlerini kuracak, Baskça dil okulları hareketini başlatacak ve ETA'yı önce politik bir harekete daha sonra da silahlı bir güce dönüştürecekti.

ETA siyasi bir hareket olarak resmen 1959'da kuruldu ve ilk olarak Francoculuğun sembollerine karşı sembolik şiddete girişti. İlk ölümler, 1968'de İspanyol polisi ile daha önceden planlanmamış bir çatışmada meydana geldi ve Bask illerinde kırk bin İspanyol askeri birliğinin konuşlandırıldığı (Franco'nun son yılları olan) 1970'lerin başında düşük savaş seviyesine varan bir duruma tırmandı. Hem ETA hem de İspanya ordusu ufukta Franco'nun ölümünün görüldüğünü biliyordu ve Franco'nun son yılları Bask Ülkesi'ndeki genel nüfus üzerindeki en baskıcı yıllar olarak görülüyor.

ETA üyeleri, hiç bir zaman yüksek sayılara ulaşmamış olsa da bu dönemde Bask halkının geniş desteğini arkasına alırken Komünist ülkelerden, Kaddafi Libya'sından ve Batıdaki sol görüşten de destek gördü. Üst düzey ETA üyeleri 1970 Burgos Yargılamalarında idama mahkum edildiklerinde, dünya kamuoyu İspanya hükümetine cezaları hafifletmesi için baskı yaptı ve Jean-Paul Sartre, yargılananların sadece anti-faşist oldukları için değil mahkemede kendi dillerini kullanma konusundaki azimleri başlı başına devrimci bir eylem olan Basklar oldukları için desteği hakettiklerini açıkladı.

ETA başından beri sol bir hareketti ve ulusal kurtuluşun üçüncü dünya Marksist ideolojini geliştirdi. Cezayir'in bağımsızlık savaşı ve Vietnam savaşının devam ettiği yıllarda kurulan ETA, Franco'nun öldüğü 1975'e kadar devam etti. Fakat ETA, görünürde, sınıfsal ve ulusal etkenlere öncelik verilmesi konularında iç bölünmeler yaşadı (kıyaslayın: İrlanda'daki Geçici ve Resmi IRA) ve demokrasiye geçiş zamanına geldiğinde, örgüt bir çoğu hareketten ayrılan daha çok kültür savunucusu kurucularının elinden çıktı. ETA'nın oluşumu ile ilgili yapılan bir araştırma, başta orta sınıfa mensup öğrenciler tarafından kurulan grubun zamanla, aralarında göçmenlerin de olduğu işçi sınıfına mensup daha fazla üyeyi cezbetmeyi başardıklarını ve bu süreçte daha katı Marksist-Leninist olduğunu göstermektedir.

Franco Rejiminin sonuna hazırlanırken

İspanya'da Franco'nun 1975'te ölmesinden sonra gelen demokrasiye geçiş, kontrollü bir geçiştir ve Franco hükümetinin daha reformist üyeleri ve monarşi, ve çok önemlisi, partiler, hareketler ve devrimci soldan olmayan İspanya Demokratik Cuntası'ndan (JDE) bireylerin ittifakı da dahil geniş yelpazeden diğer aktörler arasında yapılan müzakereler ve perde arkası dialoglarının sonucunda gerçekleşti. Bu da daha çok anayasa hukukçusu ve akademisyen, ve zamanı geldiğinde yeni anayasaya önsöz yazan, Tierno Galvan'ın (daha sonra Madrid'in Sosyalist Belediye Başkanı) çabaları ile oldu. Tierno Galvan, Franco ordusu tarafından kullanılan tümünden kontrolü dikkate alarak herhangi solcu bir devrim girişiminin bir kırk yıllık askeri iktidara daha zemin yaratacağı görüşündeydi. Bu nedenle tavizlere ihtiyaç olacaktı.

1978 İspanya Anayasası

General Franco'nun 1975'te ölmesinin ardından İspanya parlamenter bir monarşi oldu; yani kralın devlet başkanı olduğu ve resmi ünvanı 'hükümet başkanı' olan başbakanın hükümetin başı olduğu sosyal temsil yeti, demokratik, anayasal bir monarşi.

Parlamento iki meclislidir. Temsilciler Kongresinin üyeleri orantısız temsil yet yoluyla genel oy hakkıyla seçilmekte ve hükümet, Kongrenin güven oyunu alan parti veya koalisyon tarafından kurulmakta, genelde en çok kürsüye sahip parti tarafından. İkinci meclis, Senato, her bir vilayetin 4 senatörünü doğrudan seçtiği artı otonom toplulukların yasamalarının dolaylı olarak seçtiği belli sayıdaki senatörden oluştuğu için daha bölgesel bir karaktere sahiptir. Senato ayrıca, kendisine istisnai koşullarda ulusun genel menfaatlerine karşı hareket etmeyi sürdüren otonom bir bölgenin hükümetinin iktidarını askıya alma yetkisi tanıyan emsalsiz bir işleve sahiptir. Senato bu işlevini kullanmak zorunda kalmamıştır fakat Senatonun anayasal açmazlara müdahalesi tasavvur edilemez bir durum değildir ve mevcut koşullarda gündeme gelebilir.

Yeni yönetim şekli, beraberinde bölgesel otonomilerin statülerinin yolunu açan 1978 yeni İspanya Anayasasının benimsenmesini de beraberinde getirdi. Bu statüler, devlet içinde farklı milliyet ve bölgelerin kendi topraklarında önemli ama farklı seviyelerde devredilmiş iktidara sahip olduğunu tanımakta ve topraklarında kendi dillerini kullanma hakkını güvence altına

almaktadır, ama her zaman İspanya demokrasisi ve bölgeler arası dayanışmanın genel çerçevesinde.

Bu model, katı merkezi kontrol, aslında diktatör kontrolü altında olan, her türlü siyasi muhalefetin bastırıldığı Franco'nun üniter ve tek kültürlü İspanya'sına bir çok açıdan ibret teşkil etmekte ve ondan esaslı olarak ayrılmaktadır. Yine de, 1978 İspanya Anayasası içinde hazırlandığı tarihi bağlamı kaçınılmaz bir şekilde yansıtmaktadır. Devam eden rejimdeki ve gelece olan otokratlara güven verilmesi gerekmektedir. Herkes, Franco'nun hala reforme edilmemiş ordu ve (Ç.N: jandarma benzeri) Guardia Civil'in müdahale etmeye hazır olduğunu ve onlar için İspanya devletinin kutsal olduğunu biliyordu. Nitekim, Kasım 1978'de demokrasiye geçişe engel olmak için bir darbe planlanmış fakat zamanında ifşa edilmişti. Daha çok Bask Ülkesindeki olayların tetiklediği daha sonraki kötü şöhretli Şubat 1981 darbe girişimi King Juan Carlos'un demokrasiye desteyi nedeniyle başarısız oldu.

Anayasa'nın önsözü tüm İspanyolları ve İspanya halklarının, insan haklarını, kültür ve geleneklerini, dillerini ve kurumlarını koruma iradesini ifade ederken münferit maddeler zamanın ve tohumları atılmış gelecek problemlerin baskısını yansıtmaktadır:

“Anayasanın temeli, İspanyol ulusunun ayrılmaz birliği, tüm İspanyolların ortak ve bölünmez ülkesidir ve Anayasa, İspanya'nın kurucu unsuru olan milliyet ve bölgelerin otonomi hakkını tanıy ve güvence altına alır.” (Article 2)

“Ayrılmaz” ve “bölünmez” kelimeleri, kendi kaderini tayin hakkı veya muhtemel bir ayrılmayı bertaraf etmede ısrar eden kelimelerdir. 6. Madde, siyasi partilerin kuruluşu ve faaliyetlerinin “Anayasa ve hukuka saygı çerçevesinde” özgür olduğunu ifade ederek bağımsızlık yanlısı partileri ya da kendi kaderini tayin hakkını ileri süren partileri anayasaya aykırı olarak tanımlamasının mümkün olduğunu göstermektedir. Bu, ayrıca teröre destek olarak da yorumlanabilir, zira silahlı mücadele yürüten ETA, Bask halkı adına bu hakları talep etmekteydi. Bu durum, bir dizi sol-milliyetçi parti ve ittifakın ETA ile bağları olduğu iddiasıyla seçim sürecinin dışında bırakılmasına yol açtı ve 2002’de İspanya hükümeti daha da kısılayıcı hükümleri olan *Ley de Partidos* (Siyasi Partiler Kanunu) çıkardı: kanun doğrudan ve dolaylı olarak terörü tasvip eden ve bir terör örgütüne sempati duyan tüm partilerin kapatılmasına müsaade etmekte. Bu da Batasuna’yı seçim dışı bıraktı ve bu durum söz konusu partinin şiddeti desteklemekten vazgeçtiğini kamuya açık olarak beyan etmesinden sonra da devam etti. Bu durum, bir zamanlar sadece birleşik İrlanda konseptini değil aynı zamanda IRA’nın silahlı mücadelesini destekleyen Sinn Fein’in seçimlere katılmasının hiç bir zaman engellenmediği Birleşik Krallık’taki Kuzey İrlanda durumu ile karşılaştırılabilir.

Dahası, İspanya Anayasasının 8. Maddesinde, silahlı kuvvetlere İspanya’nın egemenliği ve bağımsızlığını fakat ayrıca İspanya’nın ‘toprak bütünlüğü ve anayasal düzeni’ savunma misyonu verilmiştir, ki birçokları bunu ayrılıkçı partilerin iktidara gelirse diye örtülü bir tehdit olarak yorumlamıştır. Son olarak, İspanya

Anayasasının 92. Maddesi anayasal öneme sahip konularda Kralın, İspanya Hükümet Başkanının teklifi üzerine, referandum çağrısında bulunma hakkını özellikle saklı tutmuştur. Bu durum bugün de canlılığını korumaktadır, zira 15 Kasım 2012 Katalan seçimlerinden sonra çoğunluğa sahip partisi, bağımsızlıkla ilgili olarak kendi halk oylamasını düzenleme vaadinde bulundu, fakat bu, İspanya Anayasasında tanımlanan referandumunun yasal gücüne sahip olamaz. Bu durum yine, Birleşik Krallık ve İskoçya hükümetleri arasında yasal güce sahip olacak İskoç Bağımsızlığı referandumu ile ilgili olarak yakın zamanda varılan anlaşmanın hükümlerine tezat oluşturmaktadır.

Silahlı çatışma yıllarında yapılacak Bask Ülkesinde yapılacak kamuoyu yoklamaları daha az güvenilir olurdu ve de referandumların mevcut siyasi iklime karşı hassas olmakla bilinmelerine rağmen, yirmibirinci yüzyılın ilk yıllarından mevcut kanık göstermektedir ki kendilerine seçme şansı verilmesi durumunda hem Katalonya hem de Euskadi'deki vatandaşların çoğunun İspanya ile birlikte karar verecek olmaları bir hayli mümkündür. Fakat son yıllarda otonom topluluklarıdaki görüşün daha çok bağımsızlıktan yana olduğu görülmektedir. Bu ihtimalin açık tartışması halk arasında yapılmaya ve tartışmaya demokratik olarak daha çok saygı gösterilmeye başlandı, ki bu da ETA'nın yavaşça son bulması ile alakalı olabilir.

İspanya Anayasasından kaynaklanan diğer uyumsuzluk kaynakları söz konusudur, fakat bunlar Anayasanın yazıldığı koşullardan

ziyade çoğululuslu bir devlette uygulanmasında saklı olan gerginlikler ile alakalıdır. Bunların birincisi, hem Katalonya hem de Bask Ülkesinde hassas bir konu olan dil meselesi ile alakalıdır.

3. Maddenin ilk ili fıkrası:

“Kastilyan (İspanyolcası), devletin resmî İspanyolca dilidir. Bütün İspanyollar, bu dili bilmek ödeviyle yükümlü ve kullanma hakkına sahiptirler.”

“İspanya'nın diğer dilleri de, konuşuldukları otonom topluluklarda, bunların otonomi yasaları uyarınca resmî dillerdir.”

İlk fıkra, anlaşılır bir şekilde İspanya devleti çapında ortak bir dil tesis etmeyi amaçlarken Kastilyan İspanyolcasını bilme ödevini vurgulaması fiiliyatta birçok kamu makamı ve hizmeti ile ilgilenirken bölgesel dillerin kullanılması hakkını baltalamıştır zira resmi makamlar İspanyolca bilme yükümlülüğünde ısrarcı olabilirler. Otonom hükümetler Katalanca veya Baska'nın yanısıra İspanyolca sunmakla sorumlu oldukları hizmetleri artarak sağlamayı başarabilseler de İspanya çapında faaliyet gösteren bir çok kamu kurumu otonom topluluklarda sadece veya çoğunlukla Kastilyan İspanyolcasını kullanmaya devam etmektedirler. Bölgesel diller normalleştikçe daha çok olağandışı istisnalar görülmektedir (bu durum özellikle de Katalonya'da geçerlidir). “Kastilyan İspanyolcasını bilme ödevi’ ayrıca özel sektörün birçoğunun, özellikle de İspanya çapında faaliyet gösteren şirketlerin, şirket içinde sadece İspanyolca kullanmalarına ve Katalan çalışanlarından

Castilian İspanyolcasını kullanmalarını isteyebilmelerine yol açmaktadır.

İspanya devletindeki yetki devrinin asimetrik doğası farklı tarihsel hakları, farkı derecelerdeki kültürel farklılıkları ve farklı istek düzeylerini tanımaya hazır olmaktan kaynaklanmaktadır. Uzun vadede ve özellikle darlık zamanlarında, mali düzenlemeler de dahil olmak üzere muhtelif düzenlemeler benzer durumların karşılaştırılmalarını ve Anayasanın güvence altına bir ilke olan farklı gruplar arasındaki dayanışmanın anlamın ile ilgili bir mutabaka sağlanmasını zorlaştırabilmektedir.

Fakat, 1978 Anayasasındaki unsurlardan kaynaklanan bu zorluklar ancak uzun vadede ortaya çıkmışlardır. İspanya Anayasası 1978'de ulus çapında referanduma sunulduğunda yüzde 87.87 kabul oyu almış, referanduma yüzde 67.11 oranı ile yüksek bir katılım gerçekleşmiştir (bu oranlar Katalonya'da sırası ile yüzden 90.46 ve yüzde 67.91). Fakat Bask illerinde, tarihi Bask Milliyetçi Partisi (EAJ-PNV), Baskların görüşlerine yeteri kadar başvurulmadığı gerekçesi ile çekimsiz kalınmasını tavsiye etmiş ve farklı sol milliyetçi gruplar reddedilmesini savunmuşlardır. Sonuçlar da şöyle olmuştur: oyların yüzde 69.12'si lehte, yüzde 25.34'ü alehte ike katılım sadece yüzde 44.65 olmuştur. Referandumu düzenleyen kurallar sadece salt çoğunluğu gerektirirken, ki bu açık bir şekilde sağlanmıştı, sonuçlar yeni Anaysa muhaliflerinin Bask seçmenlerin çoğunluğu tarafından benimsenmediğini ileri sürmelerine yol açmıştır. Bu durum, Bask Ülkesindeki sol-milliyetçi partinin

tutumu ve ETA tarafından bağımsızlık sonrasında silahlı mücadeleyi devam ettirmek için geliştirilen gerekçe olmuştur.

1979 Otonomi Anlaşmaları

İspanya'daki bölgesel hükümet çeşitli ve birbirinden farklı otonomi anlaşmalarına dayanmaktadır. Bu durum, yüksek derecede ademi merkezi fakat asimetrik milliyetler ve bölgeler sistemini meydana getirir. Milliyetler ve bölgeler de ulusu teşkil eder. Fakat Anayasaya göre ulus, merkezi hükümet üzerinden tam egemenliği sürdürür.

Anayasa tarafından tanınan özyönetim hakkını kullanırken 'milliyetler ve bölgeler' 17 otonom topluluk ve (daha sonra) iki otonom şehir (Kuzey Afrika'da bulunan Ceuta ve Melilla) olarak oluşturmuşlardır. Tüm otonom toplulukların hükümet şekli , parlamenter sisteme dayanmaktadır ve bu sistemde yürütme yetkisi tek meclisli yasama asamblesi tarafından seçilen 'Başkan' ve Bakanlar Kuruluna verilmiştir, yürütme meclise karşı sorunludur.

Bask otonom topluluğu, fakat, üç bileşen ilin federasyonu olarak yapılandırılmıştır. Bu iller, Catilya'ya katıldıkları 1200'den bu yana topraklarını kendi yasa ve kurumlarıyla yerel olarak yönetmişlerdir ve bu sistem *fueros* ya da Foral Sistem olarak bilinir. Navarre'dekine benzeyen bu otom rejimler, 19. yy'da kısıtlanmış, Franco iktidarında çoğunlukla askıya alınmışlardır fakat 1978 İspanya Anayasası ile yeniden tesis edilmişlerdir. O zaman yetkilerinin birçoğu yeni Euskadi ve Navarra otonom toplulukların hükümetlerine devredilmiştir. Fakat, iller Bask, İspanyol ve Avrupalı makamlarla koordine içinde kendi vergilerini hala kendileri toplamaktadırlar.

Her bir otonomi anlaşmasının onaylanması için otonom

topluluklarda referandumlar yapıldı. Yeni Anayasa tarafınan tanınan ilk bölgeler 'tarihi milliyetler' olarak tanımlanan Euskadi, Katalonya ve Galiçya oldu.

Üç Bask ilinin otonomi anlaşması (1979 Gernika Anlaşması) referandumuna sunulduğunda, önceki referandumda çekimser kalan Bask Milliyetçi Partisi (EAJ-PNV) tutumu değiştirdi ve yeni anayasal düzeni kabul etti. Anlaşmanın kabul edilmesini tavsiye etti fakat sol milliyetçi gruplanma *Herri Batasuna* karşı çıktı. Bugün Madrid'teki hükümet partisi *Partido Popular*'ın (Halk Partisi) selefi *Alianza Popular* da Bask Otonomi Anlaşmasının reddedilmesini istedi, fakat tam zıt nedenlerden ötürü.

Yüzde 58.8 katılımın olduğunu Bask Ülkesinde verilen oyların yüzde 90.3 lehte çıkarken, benzer şekilde, yüzde 60.5 katılımın olduğu Katalonya'da verilen oyların yüzde 88.1'i lehte çıkmıştır. Fakat Bask seçmenler, yerel muhalefet ve İspanyol Sosyalist Partisi'nin (PSOE) tutum değiştirmesinden dolayı, Navarra'nın Euskadi Bask Otonom Topluluğunun dışında bırakılmasına razı olmak zorunda kaldı. Bu durum, uzun süreli bir anlaşmazlığa yol açtı, zira Navarra tarihsel olarak Bask topraklarının önemli bir parçası olmuştur ve Navarra'da Baskça konuşulan bir bölge de mevcuttur fakat bu bölge Euskadi'de elde edilmiş dilsel haklardan aynı derecede istifade edememektedir. Buna rağmen, Euskadi Anlaşması Navarra halkının birgün Bask Otonom Topluluğuna katılmak istemesini ihtimalini açık bırakmıştır.

ETA'nın Israrı

Dışarıdakiler doğal olarak sorduğu soru, İspanya'da demokratik anayasanın benimsenmesi ve Bask Hükümetine gerçekten de geniş yetkiler veren otonomi anlaşmasından sonra ETA neden var olmaya devam etmek zorundaydı sorusudur. 1977-1981 hakketen de ETA şiddetinin doruklarına şahit olmuştur.

ETA liderliği, baskıya yol açan bir eylem sarmalının yükseltilmiş direnişe yol açacağına bunun da ulusal kurtuluşu getireceğine inanıyordu ve geliştirdikleri ideolojik gerekçeye yukarıda değinilmişti. Anayasanın sağladığı çözümü gayri meşru olarak görüyorları ve PNV'nin Anayasa referandumu zamanında çekimser kalmayı savunması ve ardından yeni düzenlemelere göre iktidarı fiiliyatta kabul etmesi ETA'nın bu partiyi çıkarıcı olarak görmesine neden oldu, fakat bu parti başka bir bakış açısıyla sadece sağduyulu ve yararlıydı.

Bunula birlikte, toplumun büyük bir kesiminde sadece ideolojik düşüncelerin tek başına ETA'ya aktif destek sağlaması da muhtemel değildi ve daha büyük bir grupta ETA şiddetini kınamadaki pasif isteksizlik insanları daha yakından etkilemesinde etken olmadı. Demokrasi temiz bir kurumsal kararlaştırmayla gelmedi. Franco'nun son yıllarında Bask illeri neredeyse kuşatma altındaydı ve İspanyol ordusu hala bir işgal ordusu olarak görülüyordu. Ayrıca, Madrid'teki Temsilciler Meclisindeki 1981 darbesinin başarısız olmasının ardından, monarşi ve yeni demokratik düzene bağlılık yemini karşılığında orduya Bask Ülkesinde sınır yetki verildiği

yönünde güçlü bir şüphe söz konusuydu. Ordunun kendini yavaşça reforme ettiği doğruyken orduya karşı derin güvensizliğin yıllarca sürmüş ve tamamen ortadan kalkmış değildir. İspanyol Polisi ve Guardia Civil'in bir çok rolünü üstlenen yeni Bask polis gücü, *Erzaintza*, ancak 1982'den sonra derece derece göreve başlamıştır. Ayrıca, Navarre'deki Bask dili hakları meselesi Navarre meselesini tüm Basklar için canlı tutmuş fakat sol milliyetçilerin söyleminde daha büyük bir önem verilmiştir.

Genel olarak herkesin hemfikir olduğu gibi ETA'nın sorumlu olduğu ölümlerin toplam sayısı 830 civarındadır, bu sayı IRA'ya isnat edilenin yarısından biraz daha azdır. Kuzey İrlanda'daki gibi topluluklar arasında bir şiddet söz konusu değildi ve ETA genel olarak bireyleri hedef almaktaydı. Turizm sanayini baltalama amaçlı kamuya açık yerlerdeki patlamalar Bask Ülkesi dışında meydana geliyordu ve sıradan Basklar veya Bask polisinden üyelerin ölüm olayları hata veya davaya zarar verenler durumlar olarak görülüyordu. Bask nüfus, çoğunluka İspanyol güvenlik güçlerinin verdiği cevaptan daha fazla etkilenmiştir, zira güvenlik güçleri ETA'yı hedef almakta zorlanmış ve toplu tutuklamalara başvurmuştur.

Çatışma, belirli bir düzeye eriştiğinde, artık kendi ivmesini kazanır: ETA'nın başvurduğu, siyasi şahsiyetler, polis memurları, Guardia Civil'e suikastler, işadamlarının kaçırılmaları ve haraç toplama olaylarına karşı polislerden sadece misilleme ve işkence (Uluslararası Af Örgütü'nün birçok İspanya raporunda belirtilmiştir.) gelmemiş

ayrıca yargısız infazlar gelmiştir ve paramiliter bir grup olan Grupos Antiterroristas de Liberacion (GAL) tarafından Madrid ve Bask ülkesindeki Bask siyasetçilere saldırılar gerçekleştirilmiştir. Bu grup ayrıca genelde ETA eylemlerinin yönetildiği Fransız sınırının ötesinde de saldırılar gerçekleştirmiştir. Sözü edilen bu mezalim örnekleri sadece bir bilanço çıkarmak için değil ayrıca böylesi bir sürecin bir gecede durdurulmasının zor olduğunu vurgulamak içindir, özellikle de birçok yaşlı Baskın hatırlarında askeri işgal yer edinmişken ve bir yanda ETA kurbanlarının aileleri öte yanda cezaevinde işke gördüğünü ileri süren ETA üyelerinin aileleri varken ve hepsi de adalet talep ediyorken. Bu tarafların her ikisi bugün hala azımsanmayacak sayıda mevcuttur ve hala çözülmemiş bir çatışmanın mirasını oluşturmaktadırlar.

Çatışmanın sonlandırılmasının Müzakeresi

Franco sonrası günlerin başından beri ETA ve İspanyol hükümeti arasında, Cezayir, Güney Amerika ve başka yerlerde resmi olarak sık sık inkar edilen görüşmeler ve görüşmelere dair söylentiler söz konusuydu. İlan edilen ve, iyi niyetle veya taraflardan birinin kötü niyetle, ihlal ettiği eylemsizlik ve ateşkesler, şartlar vardı. Bu çalışmaya sadece müzakerelerin sadece en son ve en başarılı aşamasını ele alacağız.

Merkez-Sağ'ın Madrid'te iktidarda olduğunu dönemde İspanyol Sosyalistlere göre daha katı bir yol izledikleri yönünde genel bir kanı vardır. Buna rağmen, 1980'lerde ETA ve sempatanlarına karşı kirli bir savaş yürüten paramiliter GAL, sosyalistler

iktidardayken faaliyet göstermiş ve gerçekten de dönemin İçişleri Bakanı Jose Barrionuevo, daha sonra bundaki rolünden dolayı mahkum olmuş ve ceza yemiştir. Hiç bir İspanyol hükümeti ETA ile uzlaşmaya çalışıyor gibi görünmeyi göze alamazdı fakat hepsi bir çözüm sağlamaktan mutluluk duyardı. Bazen, PNV ve diğer anayasal bölgeci partilerin oyları, koalisyonlara ve Madrid'teki parlamentodaki çoğunluğa bağlı olarak, etkide bulunmaya çabalaşmışlardır.

1980'lerin ortasına kadar Fransa, Fransız siyasetine müdahale etmeme şartıyla, ETA'ya bir nevi sığınma ve geri komuta konumu sağlamıştır. Fakat Fransız topraklarına GAL ve ETA arasındaki savaşın gelişmesinden kaynaklı, Fransız hükümeti terör şüphelilerinin iadesi fikrine katıldı, ki bu da İspanya Hükümeti için önemli bir kazanç oldu. Daha sonra her iki ülke arasındaki istihbarat paylaşımı ETA üzerindeki baskıyı artırdı ve eğer kendi yurt tabanındaki destek devam etmiş olsaydı, sadece askeri yöntemlerle bir çözümün sağlanmış olabileceği çok şüphelidir.

ETA başından beri oldukça ideolojik bir hareketti ve komünizmin yıkılmasından etkilendi. Dünyada ulusal kurtuluş hareketleri üstanlatısı olarak başlayanlar artık kendilerini artarak tecrit edilmiş ve terörist örgüt olarak yasaklanmış buldular. Son onyılıda gittikçe artan sayıda destekçi ve aslında Batasuna'nın cezaevindeki lider kadrosu ETA'nın ideolojik duruşunu kaybettiğini ve silahlı mücadelesinin kendi içinde artık bir sona geldiğini, bunun da stratejik ve taktiksel hatalara ve halk arasındaki desteğini büyük

ölçüde kaybettiğini düşünmeye başladı. Bunların tümü milliyetçi solun siyasi aktivistleri arasında ciddi bir hüsrana yol açtı,-bunların bazıları yeni bir parti kurdu- bkz. Aşağıda **Aralar**.

Kuzey İrlanda'daki başarılı barış süreci de ciddi şekilde etkili oldu. ETA yıllarca diğer devrimci ve isyancı hareketlere irtibat kurup az miktarda silah ve mali destek almış olsa da Kuzey İrlanda ile özdeşleşmesi çok daha ileri gitmiştir. IRA, Avrupa bağlamında işgalci bir kuvvete karşı savaşan eşdeğer bir örgüt olarak algılandı, bu, Bask ülkesinde söz konusu olmayan ve durumu karmaşık hale getiren bir etken olan topluluklar arası çatışmayı dikkate almayan basitçe bir yorumlayamaydı. İktidarın paylaşımının gelişi ve Sinn Fein'in Stormont'taki hükümetteki varlığı Bask Ülkesinde de benzer olasıkların yolunu açmış gibi göründü. Ayrıca İspanyol Hükümetine de Bask sorununu siyasi bir sorun olarak ele alması konusunda baskı yapmış oldu.

17 Mayıs 2005'te Madrid'teki Vekiller Meclisindeki, Partido Popular dışındaki, tüm partiler Başkanın ETA ile barış görüşmelerini başlatmasına izin veren Hükümetin kanun tasarısını taviz verilmemesi şartı ve ETA'nın silah bırakması zorunluluğuyla (192'de 147 oyla) kabul etti. ETA 24 Mart 2006 yürürlüğe giren kalıcı bir 'ateşkes' ilan etti fakat ateşkes 30 Aralık 2006'da iki kişinin ölümü ile sonuçlanan Barajas Uluslararası Havaalanı bombalamalarıyla bozuldu. O zaman ETA hükümet tarafının yükümlülüklerini yerine getirme (örneğin 600 Bask mahpusun ailelerine yakın yerlere taşınması) konusundaki sadakat ve eyleminin olmadığına atıfa bulundu.

Barış sürecindeki bir ileri aşama da uluslararası arabulucuk teklifleriyle geldi. 2010 baharında aralarında Nobel barış ödülü sahibi şahsiyet ile Nelson Mandela Vakfı ve eski İrlanda Başkanı Mary Robinson'un da olduğu bir grup, ETA'ya daimi ve doğrulanabilir bir ateşkes ilan etmesi ve İspanya Hükümetine de barış müzakerelerini yeniden başlatması çağrısı yapan Brüksel Deklarasyonu yayınladı.

Daha önce ETA ile bağı nedeniyle seçimlere girmesi yasaklanan ve liderleri aynı bağ şüphesiyle cezevine konulan Batasuna 2009'da tutumunu değiştirmeye başladı ve nihayetinde ETA'ya silahlı mücadeleden vazgeçmesi çağrısında bulundu. Eylül 2010'da ETA yeni bir ateşkes ilan etti ve örgütün amaçlarına ulaşmada 'barışçıl ve demokratik yolları' kullanmayı arzu ettiğini açıkladı. Aynı ay, Bask Ülkesindeki toplumsal hareketlerin geniş bir kesimi çatışmanın sona ermesi için aynı çağrıda bulundu ve Şubat 2011'de ETA bir adım daha ileri giderek ateşkesin daimi ve uluslararası gözlemciler tarafından doğrulanabilir olacağını açıkladı.

Bask Ülkesindeki Çatışmanın Çözümünü Geliştirme Uluslararası Konferansı, daha yayın bilinen adıyla Donostia-San Sebastián Uluslararası Barış Konferansı 17 Ekim 2011'de gerçekleştirildi. Konferans, Bask vatandaş grubu Lokarri tarafından düzenlendi ve aralarında Bask partilerinin liderleri ile barış ve uzlaş alanlarında çalışmaları ile tanınan altı uluslararası şahsiyet de yer aldı: Kofi Annan (eski BM Genel Sekreteri), Bertie Aherne (eski Taoiseach/İrlanda Başbakanı), Gro Harlem Brundtland (eski Norveç Başbakanı),

Pierre Joxe (eski Fransa İçişleri Bakanı), Gerry Adams (Sinn Féin Genel Başkanı ve İrlanda Parlamentosu üyesi) and Jonathan Powell (Downing Street –Britanya Başbakanı- Özel Kalemli olarak görev yapan İngiliz Diplomat). Birleşik Krallık eski Başbakanı Tony Blair, eski ABD Başkanı Jimmy Carter (2002 Nobel Barış Ödülü) ve eski ABD Senatörü George J Mitchell (ABD'nin eski Kuzey İrlanda ve daha sonra Ortadoğu Özel Elçisi) de ETA'ya tüm silahlı faaliyetlerinden vazgeçmesi ve çatışmanın sonlandırılması için müzakere talebinde bulunması çağrısında bulunan deklarasyona destek verdi. Üç gün sonra – 20 Ekim 2011'de—ETA “silahlı faaliyetlerini kesin olarak durduğunu” duyurdu.

Bunula birlikte, ETA bu çalışmanın kaleme alındığı sırada gruplarını dağıtmış değil ve bireysel üyeleri tutuklanmaya devam etmekte. İspanya Başbakanı Mariano Rajoy yakın zamanda Partido Popular'ın şiddet tehditi olsun veya olmasın ya da silahlarını indirdiklerine dair açıklamaları olsun veya olmasın teröristlerle müzakere etmeyeceğini fakat terörist şiddetin kurbanlarını hatırlama ve onurlandıma ile ilgili parti çabalarına odaklanacaklarını açıkladı.

Bu gerçekten de, üyelikten mahkum olan veya üyelik şüphesiyle cezaevinde tutulan Basklar sorunu ile birlikte tartışılmayı gerektiren meselelerden biridir. Güney Afrika'daki Hakikatleri Araştırma ve Uzlaşma Komisyonlarının kurulmasında etkili olan avukat Brian Currin, bu soruları ele almayı umut eden ve Joseph Rowntree Vakfı tarafından desteklenen uluslararası arabuluculuk ekibinin bir parçası fakat arabulucu ekip, ne Fransa ne de İspanya Hükümetleri ne de ETA mağdurlarının ana derneği tarafından tanındı.

Otonomi Anlaşmalarında Revizyon Yapılması Girişimleri ve Sonrası

Otonom hükümetler tarafından kendi otonomi anlaşmalarını yeniden göz geçirmek ve sahip oldukları yetkileri artırma girişimleri son yıllarca ciddi zorluklarla karşılaştı fakat Katalonya ve Euskadi'nin farklı siyasi kültürlerini ve Madrid'in her birine karşı farklı yaklaşımını yansıtan koşullar altında. 2004 yılında Euskadi Parlamentosu, (halk arasında zamanın PNV'li Başbakanı Ibarretxe'nin adıyla adlandırılan) yeni anlaşma tasarısını ucu ucuna kabul etti. Bu tasarı diğer bir çok şeyin yanısıra Bask ulusu ve kendi kaderini tayin hakkının tanınması, otonom bir yargı sistemi ve uluslararası spor alanında Euskadi'yi temsil eden takımları (örneğin Birleşik Krallık'ın bileşen ulusları gibi fakat İspanya'da buna müsadde edilmiyor) öngörmekte. 2005'te bu tasarı Madrid Vekiller Kongresi tarafından sadece Bask, Katalan ve Galiçyalı milliyetçi vekillerin destek vermesiyle 29'a karşı 313 oyla tümünden reddedildi.

Katalonya'da yeni bir anlaşma metni 2000'li yılların başında tartışılmaya başladı ve üç yıl boyunca, İspanyol Sosyalist Partisi (PSOE) ile bağlantılı Katalonya Sosyalis Partisinin liderliğinde Barselona'da üçlü bir koalisyonun kurulmasıyla sağlanan iki aşamalı bir tartışmaya konu oldu. Bu, otonom Katalan ve merkesi İspanyol hükümetleri arasındaki siyasi uzlaşa geleneğindeki en son gelişme oldu ayrıca o dönemdeki Katalonya Sosyalis Partisinin iki tarafı arabulucu olarak oynadığı önemli role çok şey borçludur. İlk aşamada Katalan siyasi partileri yeni bir anlaşma metni üzerinde anlaşdı ve bu tasarı 2005'te Katalan Parlamentosunda ezici bir

çoğunlukla kabul edildi; ikinci aşamada ise metin yeniden müzakere edildi, İspanyol hükümeti tarafından değiştirildi ve nihayet ertesi yıl Madrid Vekiller Kongresi tarafından büyük bir çoğunlukla kabul edildi.

Estatut daha sonra 18 Haziran 2006'da bir halkoylaması ile onaylandı. Referanduma katılım yüzde 50'nin biraz altında düşük bir seviyede kaldı fakat 'ever' tarafı sayılan tüm oyların yüzde 70'ini kolayca elde etti. Yeni anlaşmanın hükümleri Katalan hükümetine daha fazla vergilendirme yetkileri ve yargı ile göç meselelerinde daha fazla söz hakkı tanıdı fakat ilk defa anayasal bir belgede Katalonya'ya bir 'ulus' olarak atıfta bulunuldu. Belge ayrıca Katalancayı, Katalonya'nın 'öncelikli' dili ilan etti bununla birlikte Kastilyan eş-resmi dil olmaya devam etmekte.

Fakat anlaşmanın son hali, Barselona'daki üç partili hükümetin düşüşüne zemin hazırladı. Esquerra Republicana, Cumhuriyetçi Sol Milliyetçiler, anlaşmayı sulandırılmış bir metin olarak görüp koalisyonun desteklerini çekti. Aynı zamanda, elden geçirilmiş metne karşı çıkan Partido Popular, anlaşmayı Anayasa Mahkemesine götürdü. Maliye ve eğitim konularında anayasada güvence altına alınan 'bölgeler arası dayanışma' ilkesinin ihlal edildiğini ileri süren farklı İspanyol bölgelerden de itirazlar geldi. Mahkeme, anlaşmanın hükümlerini, haklarında farklı kararlar verdiği kategorilere ayırdı ve eş-resmi diller konusu ile ilgili olan da dahil olmak üzere 14 maddeyi anayasaya aykırı buldu. Mahkeme, önsözde Katalonya'nın 'ulus' olarak tanımlanmasını kabul etti fakat bunun yasal bir

ağırlığının olmadığına ve Anayasa tarafından tanınan tek ulusun İspanya olarak kalmaya devam ettiğine hükmetti.

Anayasa Mahkemesinin kararları bir protesto dalgasına zemin hazırladı, 10 Haziran 2010'da başını altı eski ve bir de hala görevi yürüten Katalonya başbakanlarının çektiği bir gösteride bir milyondan fazla insanı Barselona sokaklarına döktü. Günün sloganı 'Biz bir ulusuz. Biz karar veririz.' oldu. Bir çok belediyede bağımsızlıkla ilgili bir çok gayrı resmi referandum düzenlendi ve 11 Eylül 2012'de 1.5 milyonluk bir kitleyi çeken bağımsızlık yanlısı bir yürüyüş düzenlendi ve bunun ardından Katalonya Başkanı, Artur Mas, Katalanlara bağımsızlık için oy kullanma hakkını sunacak yeni bir parlamentonun seçilmesi için 22 Kasım 2012'de yeni meclis seçimlerinin yapılması için çağrıda bulundu.

Katalonya parlamentosu nihayetinde bir sonraki 4 yıllık yasama döneminde bir 'referandum veya halkoylaması'nın yapılmasına karar verdi. Bu parlamento kararı milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu ile kabul edildi: 84 evet, 21 hayır ve 25 çekimser. Bir kamuoyu yoklaması Katalonya nüfusunun yarısının İspanya'dan ayrılmayı desteklediğini ortaya çıkardı. Atıfta bulunan iki temel etken, Anayasa Mahkemesinin yukarıda atıfta bulunulan kararları ve Katalonya'nın federal hükümet vergi hasılatına yüzde 19.49 katkıda bulunurken federal harcamaların sadece 14.03'ünü aldığı gerçeği idi. 25 Kasım 2012 Katalonya seçimlerinde Anayasal tartışma ile şimdi de ekonomik tartışma gündeme geldi ve bağımsızlık muhalifleri Katalan ekonomisinin ayrılma ile riske

edilemeyecek kadar çok içteki İspanya pazarına bağımlı olduğunu ileri sürmekte.

Siyasi partiler ve otom topluluklar

Bu bölümde, konunun açıklanması ile özellikle ilgili olan küçük partiler istisna olmak üzere sadece büyük partiler ele alınacaktır. İspanya devletinde çok sayıda parti ve değişen ittifaklar her düzeyde seçimlerde yarışmaktadır.

Burada anlatılan partilerin, *Izquierda abertzale* (**Bask Ülkesinde Yurtsever veya Milliyetçi Sol**) başlığı altına girmeyenler hariç olmak üzere hiç biri Franco sonrası dönemde siyasi amaçlar için şiddet kullanılmasına destek vermemiştir; aslında şiddet kullanımını farklı zamanlarda değişen sertliklerde kınamışlardır. Bu çalışma kaleme alınırken, yazar tarafından bilinen Bask Ülkesindeki tüm Milliyetçi bileşenler ve sonuç olarak bu akın içerisindeki ana siyasi hareketler hem iller düzeyinde hem de Bask Parlamentosunda azımsanmayacak bir temsiliyet kazanmışlardır.

Franco sonrası dönemde Katalonya'da hiç bir silahlı milliyetçi grubun veya şiddete desteğin olmadığını söylemek yanlış olur. 1978-1995 arasında **Terra Liure** (Özgür Vatan) az sayıda patlatma, ateş açma ve adam kaçıрма eylemleri düzenlemiş ve daha sonra bir hata olduğunu kabul ettiği bir ölüm olayından sorumlu tutulmuştur. Fakat ETA'dan farklı olarak Franco'ya karşı direnmiş olma itibarını taşııyordu. Katalonya'daki diğer hareketler Katalan ve Bask'ların bağımsızlık mücadelelerinde şiddeti savunmaya hazırdılar fakat bu

hareketler bu çalışmada ele alınmayacaktır. Bunların tüüü geniş bir destek görmeyen veta ETA gibi destekçi sol ulusal kültür içince varolmamış küçük gruplardı. Terra Liure dağıldığında birçok üyesi, o zaman daha keskin bağımsızlıkçı bir çizgi seçen **Esquerra Republicana**'ya katılmıştır.

Bu anlıtmda açıklanan tüm partiler, **Partido Popular** (Halk Partisi) ve bağımsızlığa açıkça destek verenler hariç, bugün bir tür artırılmış otonomi, federalizm veya İspanya ve Avrupa içinde özgür bir birlikten yanadır ve bu fikirler artarak tartışılmakta ve bağımsızlık ve kendi kaderini tayin hakkı çağrılarının yükselişi karşısında yeniden formüle edilmektedirler.

(a) İspanyol partiler ve onlarla bağlantılı olanlar

İspanya'nın siyasi sistemi çok partili bir sistemdir fakat 1990'lardan beri iki parti İspanya siyasetinde öne çıkmaktadır, İspanya Sosyalist İşçiler Partisi (PSOE) ve Halk Partisi, Partido Popular (PP).

Halk Partisi (PP) merkez-sağ bir partidir ve Katalonya ve Euskadi ie Sevilla dışında her bölgedeki oyların çoğunluğunu alarak iktidarı başa geldiği 2011'den bu yana Madrid'te iktidarda bulunmaktadır. Parti, Katalonya'da mütevazı ama istikrarlı bir desteğe sahipken Euskadi'deki desteği bazen daha büyük fakat daha dengesizdir. Katalonya'da otonom parlamento seçimlerinde oyların yüzde 13'ünü etti ve Euskadi'deki oyları bir keresinde yüzde 23'e kadar çıkmıştır fakat bu parti her iki yerde de öncelikle İspanyol gibi düşünen merkezin-sağın doğal meskeni olarak görülmektedir,

ki bu şaşkırtıcı değildir zira bu parti otonomi ve otonominin genişletilmesine devamlı olarak muhalif olmuştur.

Bu algı sadece partinin iktidardaki sicilinden değil ayrıca kökenleri ve baş mimarı Manuel Fraga Iribarne ile bağlarından kaynaklanmaktadır. Manuel Fraga Iribarne Franco hükümetinde bakan ve daha sonra demokrasiye geçiş döneminde İçişleri Bakanıdır ve bu dönemde grevcilere ve milliyetçi gruplara karşı çok sert yollar izlemiştir. Parti, her iki bölgede Franco'nun varisi imajını üzerinden atma konusunda zorluk yaşamıştır. Geçen zamanla ve Fraga'nın 2012'in başında ölmesiyle bunun daha kolay olması beklenebilir fakat şu anda yapılan kendi kaderini tayin hakkı ve bağımsızlık çağrılarını karşısında, partinin çekirdek destekçilerinin daha önce otonomiye muhalefetlerinin haklı çıktığını düşünmeleri muhtemeldir.

Her iki otonom toplulukta bu partinin başka sorunları söz konusudur, zira ekonomik meselelerde merkez-sağ alanı, Franco sonrası dönemin çoğunda her ikisi de tek başına ya da koalisyonla iktidara gelen milliyetçi partiler Katalonya'daki Yakınlaşma ve Birlik Partisi ile Euskadi'deki Bask Milliyetçi Partisi tarafından doldurulmuştur.

İspanya Sosyalist İşçiler Partisi (PSOE) İspanya İç Savaşı öncesindeki dönemde Katalonya ve Bask Ülkesindeki sosyalist geleneklerle uzun tarihi bir bağının olduğunu ileri sürebilir. Fakat Franco sonrası dönemde Sosyalist Partilerin izledikleri yollar

bölgelere göre oldukça farklıdır.

Katalonya Sosyalist Partisi (PSC) gevşek bir şekilde İspanyol Sosyalistlerle bağlantılıdır fakat Bask eşdeğerine göre merkezden daha büyük bağımsızlık sergilemiştir. Bu parti, sol milliyetçi parti Esquerra Reblucana ile beraber ve Solcular ve Yeşiller ile ittifak haline Katalonya'nın yakın zamandaki (Ç.N. 2003 ve 2006) iki hükümetinin kısımlarını oluşturmuştur ve Barselona Şehrindeki gücü elinde bulundurmaktadır. Bu parti kültürel olarak Katalan dilini benimsemiş ve bir çok sorunda kendini merkez-sağ milliyetçi Yakınlaşma ve Birlik Partisine karşı Katalan sosyalist alternatifi olarak sunmaktadır. Parti, böylece Katalan politik kültürünün bir parçası haline gelmiş ve Madrid'teki İspanyol Sosyalistlerle önemli bir iki taraflı aracı olmuştur.

Franco sonrası dönemin çoğunda bu parti, Katalan siyasetinde merkez alanın solunun çoğunu doldurmuştur, ki bu alanda tarihi sol-milliyetçi parti Esquerra Reblucana ancak son onyılıda bu partiye meydan okuyabilmiştir. Fakat 25 Kasım 2012 seçimlerinde Esquerra Republicana, milliyetçi Yakınlaşma ve Birlik Partisinin ardından ikici gelmiş ve oy bağlamında olmasa da kürsü sayısı açısından Katalonya Sosyalist Partisini üçüncü sıraya itmiştir.

İspanya'daki Bask Ülkesinde, **Euskadi Sosyalist Partisi** (PCE, daha sonra PCE-EE), İç Savaş öncesinin yerel sosyalist geleneklerine miras olarak, ancak demokrasiye geçişte, 1977'de kurulmuş ve daha sonra merkezi İspanya Sosyalis İşçiler Partisinin (PSOE) bir şubesi

olmuştur. 1993'te Euskadiko Ezkerra'nın kendisine katılmasıyla daha bir Bask-kimlikli parti olmaya başladı. Euskadiko Ezkerra, ittifakların karmaşık ve hareketli tarihiyle gelen ve ETA'nın sınırlarında başlayan küçük bir partiydi.

PCE-EE, Franco sonrası dönemin en başından beri sol kanat alan ile, sadece seçimlerde değil ayrıca sosyalistlerin doğal tabanlarını bulmayı bekledikleri sendikalar, ekoloji ve feminist hareketlerine kadar uzanan geniş bir siyasi kültürle, yarışan milliyetçi solun dalgalı akıbetine göre Bask Parlamentosu seçimlerinde ikinci ve üçüncü parti olmuştur. Milliyetçiler ve Halk Partisi arasındaki düşmanlık olağan kabul edilirken sol milliyetçiler ve Sosyalistler arasındaki bazen daha da şiddetlenmiştir, zira aynı alanda yarışmaktadırlar.

Partinin, Euskadi'de iktidara gelmek için tek fırsatı sol milliyetçi parti Batasuna'nın yasaklanmasının bir çok taraftarının protesto amaçlı seçimlerde oy kullanmamasına yol açtığı 2009 yılında ortaya çıktı. Bu durum, Euskadi Sosyalist Partisi ve Halk Partisi koalisyonunun, iktidarı PNV'li merkez-sağ milliyetçilerden almasını sağladı. İspanya düzeyindeki doğal düşmanlar ile yapılan bu ittifak hem ulusal hem de sınıfsal nedenlerden dolayı sosyalist desteğini kaybetti ve partinin önceliklerinde merkezci bir parti olduğu algısını pekiştirdi. Parti, 2012 Bask seçimlerinde ağır bir bedel ödedi, ki bu zamanda kadar ETA şiddetten vazgeçmişti. Barışın hasatını merkez milliyetçi ittifakın solu EH Bildu kaldırdı ve Gipuzcoa yerel seçimlerinde iktidara geldi ve 2012 Bask parlamento seçimlerinde ikinci parti çıktı.

(b) Otonomi ve Bağımsızlık yanlısı Partiler

Daha büyük bölgesel partiler, Euskadi'den Bask Milliyetçi Partisi (EAJ-PNV) ve Katalonya'dan Convergencia i Unio (Yakınlaşım ve Birlik)(CiU) zamanında İspanya siyasetinde ve ayrıca kendi topraklarında kilit roller oynadı fakat bu çalışmada otonom topluluklarıdaki varlıkları ile ilgileneceğiz.

Bask Milliyetçi Partisi (EAJ-PNV) Bask Ülkesindeki en eski ve en büyük milliyetçi partidir. Geniş çaplı göçün yaşandığı bir dönemde kendisini 'Bask ırkını' koruyor olarak gören Katolik muzafazakar partisini olarak 1895'te kurulmuştur. Bugün ise kendisi Bask, demokratik, katılımcı, çoğulcu ve hümanist olarak tanımlamaktadır. Merkez sağ milliyetçi bir parti olan Bask Milliyetçi Partisi daha geniş bir otonomi yanlısı olan ve şimdi başkanı Başkan liderliğinde, kendi kaderini tayin hakkını yeni otonomi anlaşması taslağına eklemek istemiştir. 1936-37 yıllarında Bask Ülkesinin kısa ömürlü otonomisini, sürgünde Bask hükümeti ve yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı gücünü kaybettiği 2009 yılına kadar, Franco sonrası tüm Bask hükümetlerini yönetmiştir. Parti 2012 yılında iktidara geri dönmüştür fakat mutlak çoğunluğu yakalayamamıştır ve bu çalışmanın kaleme alındığı sırada hükümette azınlık konumunda fakat Bask Parlamentosunda bir başka milliyetçi partinin ikinci sırada olduğunun farkında.

Oysa PNV Bask Ülkesi çapında güçlü bir desteğe sahiptir, bu destek Bizkaia ve başkenti Bilbo/Bilbao'da önemli derecede daha büyükken sol milliyetçi partiler ve ittifaklar komşu ile olan

Gipuzcoa'da daha iyi bir durumdadır. Bazıları bu durumu tarihi rekabetin bir yansıması olarak görürken diğerleri bunu PNV'nin Bilbao'daki büyük şirketlere olan yakınlığının bir yansıması olarak görmektedir. Açıklaması daha zor olan ise PNV'nin seçmenlerin çoğunun göçmenler ve göçmen kökenlilerin oluşturduğu Bilbao'nun sanayi işçi sınıfından gördüğü tutarlı seçim başarısıdır. Göçmenlerin, göç ettikleri ülkede kendilerini daha ılımlı bir milliyetçilik formuna dail etmeye çalıştıkları düşünülebilirdi eğer tabi, sonraki işçi sınıfı göçmen dalgasının radikal milliyetçi sola destek verdiğinin bazı kanıtları olduğu gerçeği olmasaydı.

PNV 1986'da, Franco sonrası ilk Başkanı partiden ayrılmaya zorlanıp sosyal demokrat, modernize ve teknokratik bir parti olan **Eusko Alkartasuna (EA)** (Bask Dayanışması)'yı kurunca ciddi bir hizipleşme yaşadı, fakat bu parti PNV'ye uzun süreli bir seçim zararı vermemiştir. EA'nın kendisi de iç ayrışmalar yaşadı ve bugün oldukça küçük bir partidir ama yine de sol milliyetçi hareketle önemli bir aracı ve Ekim 2012'den beri Bask Parlamentosundaki ikinci en büyük siyasi grup olan merkez sol milliyetçi ittifakı EH Bildu içerisindeki daha merkezci unsurlardan biri olmuştur. EA bağımsız bir Bask ülkesini fikrini desteklemektedir fakat bunu devletlerin değil de halkların bir birliği, ulusların bir fedrasyonu olarak gördüğü AB vasıtasıyla başarılabilceği görüşündedir. Milliyetçi Sol eskiden AB projesine karşı iken muhtemelen bunların etkisidir ki EH Bildu ittifakı daha EU yanlısı bir tutum sergilemiştir.

Izquierda abertzale (Bask Ülkesinde Yurtsever veya Milliyetçi Sol)

Bu akımdan bahsederken, kendisini oluşturan hareketlerin sıkça kullandığı ismi kullanmak münasip olacaktır. Bunları Franco'nun ölümünden günümüze kadar tek tek tanımlamak bayağı bir bilimsel eser gerektirir ve bir kısaltmalar ormanını içerir: bu durum kısmen, solun değişen farksiyonları kaynaklanmaktadır, ki bazen bunları ETA'nın kendi içinde ayrılma ya da önderliğinin değişmesi takip etmiştir, fakat eşit şekilde ittifak ve partilerin ETA ile bağlantılı olduklarının ya da sadece amaçlarına sempati duyduklarının düşünülen partiler yasadışı ilan edilmeleri ve daha sonra farklı isimler altında yeniden kurulmalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, seçimlere geldiğinde, iller ve belediye, otonomi, İspanya ve Avrupa seçimleri gibi, bir dizi parti ve hareket bir isim altında bir aday listesi sunabilmekteydi fakat bunların devamlı bir varlıkları söz konusu değildi.

Bu terimin bir başka avantajı da sadece partilerden değil PNV hükümetinin himazesinde, resmi Bask kültürüyle birlikte bir tür paralel kültür oluşturan bütün bir inisiyatif ve faaliyetler tabanından bahsettiğimize dikkati çekmesidir. Bu nedenle, neşeli bir örnek vermek gerekirse, bir seferde yetişkinlere Baskça öğreten resmi olarak organize edilmiş bir ders sınıfta kalmaya devam ederken solcu aktivist kültüründe organize edilen ders dışarı çıkıp Baskça grafitiler çizebilmekteydi.

Franco sonrası dönemin başlarında sol milliyetçiler oyların yüzde 28 kadarını aldı fakat o günlerde seçilen temsilcileri koltuklarını kabul etme niyetinde değillerdi. Bundan sonra nadiren yüzde onun altına düştüler ve nadiren de yüzde on beşin üstüne çıktılar ta ki en son seçimlere kadar fakat bu grubun toplum üzerindeki etkisi yüksek aktivizm düzeylerinden dolayı sayılarına oranla çok daha fazlaydı.

Genel anlamda, yakın zamana kadar, bu akım içerisindeki hareketler ETA şiddetini aktif bir şekilde haklı gösterdiler ya da kınamayı reddettiler ve bağımsızlık ve Bask topraklarının birleştirilmesi dahil amaçlarının çoğunu paylaştılar. Bu da amaçlarına ulaşmak için sadece siyasi yolları benimseme konusunda yakın zamanda fikirlerini değiştirmelerini Bask siyasetinde oldukça önemli bir değişimdir. Şiddetten vazgeçilmesi şuanki siyasi yükselişi oy yüzdelerinde görmüştür, özellikle de son seçimlerde.

Aralar, sol-milliyetçi parti Batasuna'yı ETA şiddetine destekten vazgeçmesi konusunda içten ikna etmedi başaramayan milliyetçi solun kilit isimleri tarafından 2001 yılında kurulan bağımsızlık yanlısı küçük bir partidir.-Batasuna daha sonra bunu yapmaya karar vermiştir. Aralar diğerlerinin yanısıra, ETA'nın kurucu üyelerinden saygın bir yazar ve Herri Batasuna'ın Madrid'teki eski sentörü Txillardegı'nin desteğini kazandı. Bu, seçmenlere geleneksel olarak ETA ile ilişkilendirilenlere yakın fakat bu amaçları sadece siyasi yollarla çözmeye azmeye bağlı bir siyaset sunma imkanı sağlayan önemli bir safların bozulması oldu. Partinin kendisi sadece sınırlı

bir siyasi başarı elde edebildi çünkü parti zamanın ana sol milliyetçi partisi **Batasuna**'yı kendi konumunun üstüne getirmeyi başardı. Aralar yine de, Bask Parlamentosunda yeni Merkez-sol milliyetçi ittifakı **EH Bildu**'nin kurucu bir üyesidir.

Silahlı çatışmaya bir son vermek için daha önceden yaptığı hamlelere rağmen Batasuna'nın 2009 seçimlerine girmesinin yasaklanması hem İspanya'da hem de yurtdışında birçokları tarafından adaletsiz olarak görüldü. Daha sonra, Batasuna'nın halefi olan **Sortu** partisinin yasaklanması girişlerine daha sert eleştiriler geldi. 23 Mart 2011'de, barış süreci bayağı bir yol katetmişken, İspanya Yüksek Mahkemesi, şiddet kullanılmasını açık bir şekilde kınayan bir platform temelinde kurulmasına rağmen ETA ile bağlantılı olduğu gerekçesi ile Sortu'nun siyasi bir parti olarak tescil edilmesini yasakladı. Fakat, 20 Haziran 2012'de Anayasa Mahkemesi, İspanya Yüksek Mahkemesi tarafından alınan kararın Sortu'nun kurucularının örgütlenme hakkını ihlal ettiğine hükmetti ve Sortu siyasi bir parti olarak yasallaştı. Bu, İspanya Anayasası açısından önemli bir mahkeme kararıdır. Sortu daha sonra Haziran 2012 seçimlerinde **EH Bildu** ittifakının bir parçası olarak Bask Parlamentosuna girdi.

Convergència y Unió (CiU)(Yakınlaşma ve Birlik)

Bu parti, 1980 ve 2003 yılları arasında hükümet olmuş, Jordi Pujol başkanlığında genelde yüzde 30 ila 40 arasında oy alan ama yüzde 46'ya kadar çıkararak bir partidir. 2003'te iki parlamentoda da gücünü kaybetti ve 2010 yılında geri geldi ve 2012 yılında bağımsızlıkla ilgili bir halk oylaması vaadiyle yeniden seçildi.

Bu parti genelde, ekonomik açıdan liberal merkez-sol Convergència ve daha küçük Katolik Hristiyan Demokrat Unió'nun sabit federasyonudur. İspanya Anayasası referandumunda evet oyu isteyen parti iki otonomi anlaşması için yapılan referandumda da evet oyu talep etti. Madrid Vekiller Kongresinde 16 sandalye ile kongredeki üçüncü büyük partidir ve İspanya siyasi yaşamına esaslı bir şekilde etki etmektedir.

Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

Katalonya'nın Cumhuriyetçi Solu

Şüphesiz safkan bağımsızlık yanlısı bu parti, 1931'deki kuruluşunda ve daha sonra 1934'te bağımsız bir Katalan Cumhuriyeti ilan etmiştir. Lideri Lluís Companys İkinci Cumhuriyet zamanında tutuklanmış, İspanya İç Savaşı sırasında Fransa'ya karşı halk direnişinin önde gelen isimlerin olmuş ve 1940 yılında Franco tarafından idam edilmiştir.

Partinin uzun vadeli amaçları geniş Katalan topraklarını da kapsamaktadır. ERC, 2006 yılında revize edilmiş Katalan Otonomi Anlaşmasının Katalonya'nın bağımsızlığını yeteri kadar artırmadığı gerekçesiyle reddedilmesi çağrısında bulunmuştur. Bu parti, 2010 yılına kadar iktidara gelemeyen Yakınlaşma ve Birlik partisinin yerine geçmek üzere 2003 yılında Sosyalist ve Solcular/Yeşiller ile birlikte üçlü bir hükümete girmiştir. 2012 seçimlerinde sandalye sayısı açısından Convergència'nın ardından ikinci parti olmuş böylece milliyetçi partiler ilk iki sıraya gelmiş ve bağımsızlık için bir referandum çağrısının yapılmasını sağlamışlardır.

<i>Katalan Parlamentosu seçimleri, Kasım 2012, partilerin sırası sandalye sayılarına göre</i>	<i>Toplam sandalye sayısı 115</i>
Convergència i Unió Merkez-sağ. Kendi kaderini tayin hakkı referandumu destekliyor	50
Esquerra Republicana de Catalunya – bağımsızlık yanlısı, referandum taraftarı	21
PSC Katalonya Sosyalistler asimetrik federalizmi desteliyor. Katalancı	19
Partido Popular de Catalunya Merkez-sağ. Farklı özellikli otonomileri tercih ediyor	13
ICV solcular ve Yeşiller İttifakı Cumhuriyetçi, Federal yanlısı, Katalancı.	9
CUP – Alternativa d'Esqueres Solcu. Bağımsızlık yanlısı	3

<i>Euskadi Parlamentosu seçimleri Ekim 2012 partilerin sırası sandalye sayılarına göre</i>	<i>Toplam sandalye sayısı</i>
EAJ/PNV Basque Nationalist Party centre-right For self-determination	27
EH Bildu Left nationalist For independence and self-determination	21
PSC Basque Socialists centre-left constitutionalist	16
Partido Popular Conservative, Spanish, for Basque traditional rights	10
Union Progreso y Democracia – social-liberal anti-nationalist	1

Sonuçlar

Bu çalışma, hem Euskadi'deki silahlı çatışması ve bugün daha yaygın olarak yapılan Katalonya ve Euskadi'de ulusal karakterlere göre ya da zaman zaman olduğu gibi Bask istisnacılığı yerine aynı tarihi çerçevede kendi kaderini tayin hakkı çağrılarını açıklamaya çalıştı. Yakın zamandaki seçimlerden sonra her iki otonom topluluktaki seçim tablosu bugün dikkate değer derecede benzerdir ve ETA'nın muhtemelen ortadan kalkışı Franco sonrası dönemin çoğunda hem Bask hem de Katalanların ihtiyatlı davranarak kendi kaderini tayin hakkını ileri sürmeyen ılımlı merkez-sağ hükümetleri seçtiklerini görmemize olanak sağlamaktadır.

1978 İspanya Anayasasının yazıldığı dönemde, iktidarı elinde bulunduran Franco'nun bakanları ve ordusu nedeniyle kendi kaderini tayin hakkının gerçekçi bir şekilde gündemde olması mümkün olamazdı. Yıllarda bu kavram neredeyse sadece, 1968'den beri Franco ordusuna karşı savaşan ETA ile ilişkilendirildi. O zaman aynı nedenlerden dolayı çözümsüz bırakılan bir diğer sorun da Franco'culuğun şu anda aileleri tarafından toplu mezarlardan kazılıp çıkarılan tüm İspanya'daki kurbanlarının akıbeti olmuştur.

Bugün demokrasi İspanya'da kök salmış durumda ve Franco yıllarını veya hemen sonrasını hatırlamayan yeni nesiller yetişmiştir. Tüm anayasal ihtimallerin tartışması olgun bir demokraside mümkün olabilmelidir ve ETA tarafından yapılan deklarasyon ile düşmanlıklara kesin gibi görünen bir sonun gelmesi bunu mümkün kılmaktadır.

Bask Milliyetçi Sol'unun parçalanmasının şiddete dönüşü yol açma ihtimali dışarda bırakılmaz fakat bunun bir geleceğinin olmayacağı açıktır zira şiddet, daha geniş Bask Topluluğu şöyle dursun ETA'nın önceki siyasi çevresinin önderliğinden de destek görmemektedir. Ayrıca, İspanya'daki aşırı Sağ'ın askeri müdahaleleri provoke etmeye çabalama kapasitesini küçümsenmemelidir. ETA'nın nihayet dağılması gerekmektedir ve bu durum, yine de ele alınması gereken çözülmemiş meseler bırakacaktır ama yine de şimdiki İspanya Hükümeti bu sorunları ele alma konusunda açık bir niyet ortaya koymuş değildir.

Kendi kaderini tayin hakkı İspanya Anayasasında tanınmamıştır fakat talep, eğer demokratik süreçte güçlü bir şekilde dile getirilirse demokratlar için buna direnmek zor olacaktır. İronik olarak, bu hakkı kabul etmeme konusundaki direniş ne kadar büyük olursa, bağımsızlık için verilecek muhtemel oylar o kadar çok olacaktır, aksi takdirde bağımsızlık talebi kesin değildir zira ekonomik argümanlar sadece tek taraflı değil aynı zamanda Katalonya ve Bask Ülkesinde de aynıdır. Ve daha cazip olabilecek orta derece başka anayasal düzenlemeler de söz konusudur.

Tüm çözümlerin, daha yoksul İspanya bölgelerin endişelerini dikkat almaları gereklidir. Herhangi bir siyasi birimde, daha zengin ve yoksuk bölgeler arasında eşitliğin sağlanması ve gelirin yeniden dağılımı ile ilgili mekanizmalar olmalıdır. Özellikle Katalonya, daha yoksul güney destek sağlamanın zorlarına giden ve refah seviyeleri nispeten yüksek olan Kuzey İtalyanın şehir-bölgeleri ile

karşılaştırılabilir ve Euskadi ile Katalonya'nın İspanya devleti ile olan siyasi tarihi nazara alındığında, gelirin yeniden dağılımının Avrupa Birliğinin bölgesel bir politikası olarak yapılması daha kolay olabilir. Bask merkez-sol ittifakının şimdi Avrupa yanlısı bir tavır takınması umut verici bir sinyaldir. Fakat tüm bu sorular, Avrupa projesinin geleceğinin kendisinin bile kesin olmaktan uzak olduğu bir dönemde gündeme gelmektedir.

DPI Yönetim Kurulu

Kerim Yıldız (Direktör)

Uluslararası insan hakları hukuku ve azınlık hakları alanında uzmandır. Uluslararası insan hakları mekanizmaları ve uluslararası insancıl hukuk üzerine çok sayıda yazılı yapıtı mevcuttur. Çalışmaları sebebiyle bir dizi ödüle layık görülen Yıldız, 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi tarafından insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruma alanında yaptığı çalışmalar sebebiyle verilen ödülün yanısıra, 2005 yılında Sigrid Rausing Vakfı tarafından Yerli toplumlar ve Azınlık Hakları alanında yaptığı çalışmalar için ödüllendirilmiş, 2011 yılında da Gruber Adalet ödülüne layık görülmüştür.

Nick Stewart QC (Yönetim Kurulu Başkanı)

Avukat ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) İkinci Hakimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rihts Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Prof. Penny Green (Genel Sekreter)

İngilterede kurulu King's College isimli üniversitenin Hukuk Fakültesinin Araştırma ve Doktora Programlarının Başkanlığını yapmaktadır. Aynı zamanda King's College öncülüğünde Harward Humanitarian Initiative ve the University of Hull ile ortaklaşa kurulan Uluslararası Devlet Suçları İnisyatifinde (ISCI) Başkanlığını yürütmektedir.

Priscilla Hayner

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez (International Center for Transnational Justice) isimli kurumun kurucularından olan Priscilla Hayner, Hakikat Komisyonları, Geçiş Dönemi Adaleti İnsiyatifleri ve Mekanizmaları konusunda dünyanın önde gelen uzman ve yazarlarından biridir. Ford Vakfı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve daha pek çok kuruluşa danışmanlık yapmaktadır.

Arild Humlen,

Avukat ve aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmıştır. Norveç'te ki bir dizi üniveritenin hukuk fakültelerinde dersler vermiştir. Oslo Barosunun Sığınma ve Göçmenlik Hukuku Dava Çalışma Grubu Başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Cleveland Hukuk Firmasının İş Direktörüdür. Daha önce Counsel's Chambers Limited isimli avukatlık odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesinde (Faculty of Advocates) Pazarlama Müdürü olarak çalışmıştır. Geçmişte Batı Galler Barosunda da çalışmıştır.

Prof. David Petrsek

Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Eski Genel Sekreterine başkanışmanlık yapan Prof. David Petrsek, Kanada'da kurulu bulunan Ottawa Üniversitesi'nde Uluslararası Siyasal İlişkiler alanında Profesör olarak görev yapmaktadır. Uzun yıllar boyunca İnsan Hakları, İnsani Hukuk ve Uyuşmazlıkların Çözümü konularında çalışmalar yürüten Prof. Petrsek aynı zamanda bu çalışma alanları üzerine önde gelen bir uzman ve yazardır. 1990-96 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü, 1997-98 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 1998-2002 yılları arasında İnsan Hakları Politikası üzerine Uluslararası Konsey ve 2003-2007 yılları arasında da İnsani Diyalog Merkezinde Politika Bölümü direktörü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter

İnsani durum, kalkınma, barış yapma ve barış inşası gibi konular uzmanlık alanlarıdır. Kadın, barış ve güvenlik konularının yanısıra stratejik konularda başta Centre for Humanitarian Dialogue (İnsani Diyalog için Merkez), Avrupa Barışın İnşası İrtibat Bürosu (European Peacebuilding Liaison Office), Kadın Barışyapıcılar Küresel Ağı (Global Network of Women Peacemakers), MediatEUr ve Uluslararası Federasyon (Terre des Hommes) gibi kurumlara konsültasyon hizmeti vermektedir.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Dermot Ahern

İrlanda Parlamentosu Eski Üyesi ve Dışişleri Eski Bakanı olarak görev yapmıştır. Dermot Ahern, Hayırlı Cuma Anlaşması ile St Andrews Anlaşmasının müzakere edilip imzalanmasını içeren 20 yıllık İrlanda barış sürecinde çok önemli bir rol oynamıştır. Avrupa Birliği açısından büyük önem taşıyan Lizbon Anlaşmasının en önemli müzakerecilerinden biri olan Dermot Ahern bu özelliğiyle Avrupa Birliği Konseyi seviyesinde de oldukça önemli tecrübelerle sahip bir isim olduğunu kanıtlamıştır. 2005 yılında Birleşmiş Milletler Eski Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından BM reform konusunda özel temsilci olarak atanmıştır.

Dr Mehmet Asutay

Birleşik Krallık'ta kurulu bulunan Durham Üniversitesinin Uluslararası İlişkiler Bölümünde Ortadoğu, Siyasal İslam Ekonomisi ve Maliyesi alanında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Türk ve Kürt siyasal ekonomisi ile İslami siyasal ekonomidir. Durham Üniversitesi İslami Maliye Doktora Eğitim Merkezinin Direktörlüğünü yapan Asutay Ortadoğu çalışmaları için Britanya Grubu (BRISMES - British Society for Middle East Studies) ve İslami Ekonomiler için Uluslararası Dernek (IAIE- International Association for Islamic Economics) isimli kurumların onursal saymanı ünvanlarında taşımaktadır.

Ali Bayramoğlu

Yazar ve siyaset yorumcusu. Günlük yayınlanan Yeni Şafak gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Akil İnsanlar Heyeti üyesidir..

Prof. Christine Bell

Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Kuzey İrlanda'lı hukuk uzmanı Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermektedir.

Cengiz Çandar

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. Bir dönem savaş muhabirliğide yapmış olan Çandar, Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık da yapmıştır.

Yılmaz Ensaroğlu

Halen Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'da, Hukuk ve İnsan Hakları Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. İnsan Hakları Ortak Platformunun Yönetim Kurulu Üyeliğinin yanısıra, İnsan Hakları Gündemi Derneği ve İnsan Hakları Araştırmaları Derneğinin üyesidir. İnsan Hakları İçin Diyalog Dergisinde Genel Yayın Yönetmenliğini yapmaktadır.

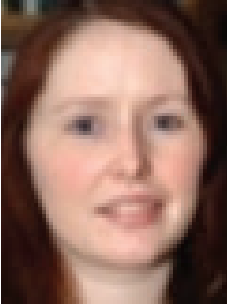
Prof. Mervyn Frost

Halen Londra'da kurulu bulunan King College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Evvelce Durban'da kurulu bulunan Natal Üniversitesinin Siyaset Bölümünün başkanlığını yapmıştır. Geçmişte Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Balkanlığı görevinde bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsani Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Martin Griffiths

Birleşmiş Milletler eski genel Sekreteri Kofi Annan'a Suriye konusunda baş danışmanlık yapan Martin Griffiths, İnsani Diyalog Merkezi (Centre for Humanitarian Dialogue) isimli kurumun kurucu başkanıdır. İngilterenin diplomasi servisine verdiği hizmetlerin yanısıra sivil toplum kuruluşlarında faaliyet yürütmüştür. Bir dönem Action Aid isimli sivil toplum kuruluşunun başkanlığında yapmıştır. Birleşmiş Milletlerin Cenevre Ofisinde İnsani Faaliyetler Bölümünde yönetici, Yine BM'nin New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra BM için Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM Genel Sekreteri Asistanlığı görevlerinde de bulunmuştur.

Dr. Edel Hughes

East London Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukuk alanında uzman olmakla birlikte özellikle İrlanda'da kişisel özgürlükler, Terörle Mücadele Kanunu/Olağanüstü Hal Kanunu, Uluslararası Ceza Hukuku ve Türkiye'de İnsan Hakları ve Türkiyenin Avrupa Birliği'ne giriş süreci konularıyla ilgilenmektedir. Uluslararası Af Örgütünde araştırmacı olarak çalışmış ve Değişim için İnsan Hakları'nın kurucuları arasında yer almıştır.

Professor Dr Ahmet Insel

Yazarlık ve köşe yazarlığının yanısıra İletişim Yayınları Genel Yayın Yönetmenliği görevini yürütmektedir. Galatasaray Üniversitesi İktisat Fakültesi bölüm başkanlığı görevinde bulunmuştur. Halen Paris 1 Panthéon-Sorbonne Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Avila Kilmurray

Kuzey İrlanda Toplum Vakfının (Community Foundation for Northern Ireland) Direktörüdür. Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu isimli siyasi partinin kurucusu olarak Hayırlı Cuma Anlaşmasının müzakere heyetinde partisini temsilen yer almıştır. Toplumsal faaliyetler, kadın hareketleri ve çatışmanın değişimi gibi konularda çok sayıda yazılı eseri vardır. Conciliation Resources (Uzlaşma Olanakları) (Birleşik Krallık'ta kuruludur); the Global Fund for Community Foundations (Toplum Vakıfları için Küresel Fon) ; Conflict Resolution Services Ireland (İrlanda Çatışma Çözümü Hizmetleri) ve the Institute for British Irish Studies (Britanya ve İrlanda Çalışmaları için Enstitü) isimli kurumların yönetim kurulunda yer almaktadır. 1990-94 yılları arasında Ulaşım İşçileri Sendikasında Kadınlardan Sorumlu ilk yetkili olarak görev yapmış, 1994 yılında ise Kuzey İrlanda Toplum Vakfının Direktörlüğüne getirilmiştir. Avrupa Vakfı Merkezi tarafından Yarattıcı Hayırseverlik alanında ki rolü sebebiyle Raymond Georis ödülüne layık görülmüştür.

Joost Lagendijk

Günlük yayınlanan Zaman gazetesi ile İngilizce yayınlanan Today's Zaman gazetelerinde köşe yazarlığı yapmanın yanı sıra, İstanbul'da bulunan Süleyman Şah Üniversitesinde AB Kurumları ve bu kurumların politikaları konusunda ders vermektedir. Avrupada sınır sorunları, ABD ve AB'nin dış politika stratejileri ve günümüz Türkiye gibi alanlarda çok sayıda yazılı eseri mevcuttur. 1998-2009 yılları arasında Hollanda Yeşiller Partisi adına Avrupa Parlamentosu Milletvekili olarak görev yapmış ve bu dönem içinde özellikle Avrupa Birliğinin genişlemesi ve dış politika gibi alanlarda ki çalışmalara yoğunlaşmıştır. Avrupa Parlamentosu Türkiye Delegasyonu başkanlığı görevini yapmış, aynı zamanda Parlamento'ya Balkanlar ve Kosova konusunda raportör olarak hizmet vermiştir. 2009-2012 yılları arasında İstanbul Politikalar Merkezine baş danışmanlık yapmıştır.

Dr Salomón Lerner Febres

Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu Eski Başkanıdır. Peru Katolik Üniversitesi bünyesinde faaliyet yürüten Demokrasi ve İnsan hakları Merkezinin başkanı olarak görev yapmaktadır.

Prof. Ram Manikkalingam

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör statüsünde görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için en üst düzey danışmanlık yapmıştır. Uzmanlık alanları arasında Çatışma, Çok kültürlülük, Demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir. 2012 yılının başına kadar Zaman gazetesinde yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 17 değişik dile çevrilen Matur çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur

Monica McWilliams

Kuzey İrlanda'da kurulu bulunan Ulster Üniversitesinde kadın çalışmaları alanında öğretim üyesi olarak görev almaktadır. 2005-2011 yılları arasında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu başkanlığı görevini yürütmüş, bu görevi sırasında Kuzey İrlanda Haklar Kanunu hakkında danışmanlık yapmıştır. Kuzey İrlanda'da kurulan Kadın Koalisyonu isimli siyasi partinin kurucularından biridir. Partinin elde ettiği seçim başarısının akabinde Kuzey İrlanda sorunu üzerine yürütülen çok partili müzakerelerde yer alma hakkı kazanmış ve müzakerelere dahil olmuştur. Çok partili müzakereler sonrasında Kuzey İrlanda'ya barış getiren anlaşma olarak bilinen Hayırlı Cuma Anlaşması imzalanmıştır.

Mark Muller QC

Mark Muller Londra merkezli Doughty Street Chambers Hukuk Bürosu'nun ve Edinburg'daki İskoç Avukatlar Birliği'nin kıdemli avukatlarından biridir. Uluslararası kamu hukuku ve insan hakları hukuku alanında uzman olan Muller, Afganistan, Libya, Irak ve Suriye gibi çeşitli çatışma alanlarında uzun seneler çatışma çözümü, arabuluculuk, çatışmasızlık ve iktidar paylaşımı konusunda danışmanlık hizmeti vermiştir. 2005'den bu yana İnsani Diyalog için Merkez (Centre for Humanitarian Dialogue), Çatışma Ötesi (Beyond Borders) ve Inter Mediate (Arabulucu) isimli kurumlara kıdemli danışmanlık yapmaktadır. Harvard Hukuk Fakültesi üyesi olan Muller bir dönem İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu eski başkanıdır. Kültürel diyalog yoluyla barışı ve uluslararası anlayışı teşvik etme amacıyla İskoçya'da kurulmuş olan Sınırlar Ötesi (Beyond Borders) isimli oluşumun kurucu olan Muller halen BM Siyasal İlişkiler Birimi bünyesinde ki Arabulucular Destek Ekibinde Kıdemli Arabuluculuk Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Giles Portman

Giles Portman Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği bünyesinde faaliyet yürütmüş tecrübeli bir diplomattır. Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bakanlığın Brüksel, New York ve Prag büroları ile Ankara'da ki Büyükelçilik Misyon ekibinde görev yapmış, Avrupa Birliğinin Dış Faaliyet Servisi Yüksek temsilcisine danışman olarak hizmet etmiş, daha sonra Avrupa Birliğinin Türkiye ve Doğu Komşuluk Bölgeleri Birimi başkanlığına stratejik iletişim konusunda danışmanlık yapmıştır.

Jonathan Powell

Britanyalı eski bir diplomat olan Jonathan Powell, Birleşik Krallık Eski Başbakanı Tony Blair döneminde 1997- 2007 yılları arasında Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına kadar süren barış görüşmelerinde Birleşik Krallık adına başmüzakereci olarak görev almıştır. Halihazırda Birleşik Krallıkta kurulu bulunan Inter Mediate isimli, devletten bağımsız arabulucuk kurumunun İcra Kurulu Başkanlığını yapmaktadır.

Sir Kieran Prendergast

İngiltere Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya gibi ülkeler ve ABD'nin New York şehrinin olduğu alanlarda diplomat olarak çalışmıştır. İngiltere'nin Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosuna (Foreign and Commonwealth Office) başkanlık etmiş, Güney Afrikadaki Apartheid rejimi ve Namibya konuları ile ilgilenmiştir. BM Genel Sekreterliği altında kurulu bulunan Siyasi İşler Bölümüne Barış ve Güvenlik konularında siyasi danışmanlık yapmıştır. BM Genel Sekreterinin Barış ve Güvenlik konulu Yönetim Kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerdeki barış çalışmalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosuna kaydolmuştur. İnsan hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma hakkı hukuku ile kamu hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Çevre ve çeşitli insani sorunlar üzerine hem Birleşik Krallık hemde dünyanın pekçok yerinde Sivil toplum kuruluşları ve şirketlerle yaptığı çalışmalar aracılığıyla önemli tecrübeler kazanmıştır. HIC isimli Kamerun'da kurulu bulunan Sivil Toplum örgütü ile Uganda'da kurulu Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) isimli kurumun direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminer ve dersler vermiştir.

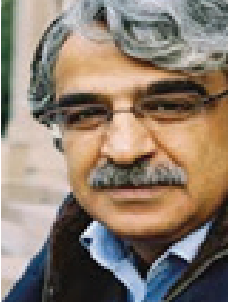
David Reddaway

Bir dönem Birleşik Krallık'ın Türkiye ve İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapan Reddaway bu görevinden önce Birleşik Krallık adına Kanada'da Yüksek Misyon Temsilcisi, Afganistan'da Özel Temsilci, İran'da ise Diplomatik temsilci görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra İspanya, Arjantin, ve Hindistan'da diplomatik görevler üstlenmiştir. Harvard Üniversitesi mezunlar grubu mensubu olan Reddaway Etiyopya'da da gönüllü olarak öğretmenlik yapmıştır. Cambridge Üniversitesinde Tarih, Londra'da Kurulu Bulunan Doğu ve Afrika Öğleştirmeleri Okulunda (School of Oriental and African Studies – SOAS) ise Farsça üzerine eğitim görmüştür.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulu bulunan Berkeley Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

Prof. Dr. Mithat Sancar

Uzun yıllar Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Profesörü olarak görev yapan Prof Sancar'ın temel uzmanlık alanları arasında Anayasal Vatandaşlık ve Geçiş Dönemi Adaleti yer almaktadır. Uzmanlık alanlarında çok sayıda yazılı eseri bulunan Sancar Türkiye'de oluşturulan Aki İnsanlar heyetinde yer alan isimlerden biri olmuştur. 2015 yılında yapılan genel seçimlerde Mardin'den milletvekili seçilmiştir.

Catherine Woollard

Catherine Woollard Brüksel'de yaşayan ve bağımsız olarak çalışan bir konsültasyon uzmanıdır. Geçmişte Bağımsız Diplomatlar grubunun Brüksel Ofis Direktörü olarak çalışan Woollard 2008-2014 yılları arasında çatışmanın önlenmesi ve barışın inşası üzerine çalışan sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu bir ağ olan Avrupa Barış İnşası İrtibat Bürosu'nun direktörü olarak görev yapmıştır. Conciliation Resources isimli kurumda Siyaset, İletişim ve Karşılaştırmalı Öğrenme Birimi Direktörü, Transparency International isimli kurumda Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Kıdemli Program Koordinatörü, Minority Rights Group isimli kurumda Avrupa ve Orta Asya Program Koordinatörü olarak görev yapmıştır. Hükümetlere yolsuzluk konusunda danışmanlık hizmeti vermiş, akademisyen olarak Birleşik Krallıkta ki kamu kurumu çalışanlarına siyaset bilimi, AB üzerine eğitim ve araştırma, uluslararası politika alanlarında dersler vermiştir.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş

Özellikle anayasa hukuku ve insan hakları hukuku alanında yaptığı yayın ve çalışmalarıyla tanınan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde de avukatlık deneyimi bulunan ProfDr Sevtap Yokuş İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi'nde öğretim üyesidir.

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom
+44 (0)203 206 9939

info@democraticprogress.org

www.democraticprogress.org

Twitter: @DPI_UK